

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«Κατευθυντήριες - οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες»

Με τον παρόντα νόμο, ο οποίος αποτελεί προϊόν ευρείας προνομοθετικής διαβούλευσης με την κοινωνία και τους αρμόδιους φορείς, προωθείται μια σειρά μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στη εξειδίκευση και προσαρμογή του περιεχομένου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου αυτής, όπως κυρώθηκαν με το ν.4074/2012, προς το σκοπό της προώθησης της ισότιμης μεταχείρισης των Ατόμων με Αναπηρίες, της πλήρους απόλαυσης θεμελιωδών δικαιωμάτων εκ μέρους τους αλλά και της διευκόλυνσης της ζωής και της καθημερινότητας τους. Ταυτόχρονα σε ιδεολογικό επίπεδο εισάγεται η αντιμετώπιση των ατόμων αυτών όχι ως άτομα με ανάγκες αλλά ως άτομα με δυνατότητες, τις οποίες το κράτος οφείλει να αναγνωρίσει, ώστε να τους επιτρέψει να αποκτήσουν πρόσβαση σε κάθε πτυχή της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας η αναπηρία αποτελεί ένα σύνθετο, μεταβαλλόμενο φαινόμενο, που οφείλεται στην αλληλεπίδραση των προσωπικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου και των χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο το άτομο αυτό ζει. Από τον ως άνω ορισμό προκύπτει, ότι πέραν του στοιχείου της εγγενούς διαφορετικότητας που καθορίζεται στη βάση μιας ιατρικής διάγνωσης, ο ρόλος του περιβάλλοντος, ως επιβαρυντικού παράγοντα μέσω των εμποδίων του ή ως επιβοηθητικού παράγοντα λόγω των βοηθημάτων που παρέχει, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στο βαθμό της δυσκολίας που η αναπηρία δημιουργεί στο άτομο. Την ίδια επιρροή ασκούν και οι κοινωνικές αντιλήψεις, με επίδραση είτε ανασταλτική είτε προωθητική στην κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων αυτών.

Στην Ελλάδα ζουν πάνω από ένα εκατομμύριο άτομα με αναπηρία. Η μη «ορατότητά» τους από το κοινωνικό σύνολο αποτελεί συνέπεια της κοινωνικής κατασκευής της αναπηρίας, συνέπεια της ελλιπούς προσβασιμότητάς τους στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, συνέπεια των εγκαθιδρυμένων στερεοτύπων και νοοτροπιών. Αποτελεί συνέπεια του τρόπου που το ίδιο το πρόσωπο με αναπηρία βλέπει τον εαυτό του ετεροπροσδιοριζόμενο μέσα από το πρίσμα της κοινωνίας στην οποία ανήκει και ζει.

Καθώς η Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες διαγιγνώσκει τον κίνδυνο περιθωριοποίησης και απομόνωσης των ατόμων

αυτών, καλεί τα κράτη να τον αποσοβήσουν εφαρμόζοντας το κανονιστικό περιεχόμενό της προς το σκοπό της ενεργότερης και εναργέστερης συμμετοχής του ατόμου στην κοινωνικοοικονομική ζωή.

Σε αυτό το πλαίσιο, το προτεινόμενο σχέδιο νόμου στοχεύει στην εξειδίκευση, αποσαφήνιση και υποβοήθηση της εφαρμογής των διατάξεων της Σύμβασης και στην αντιστροφή της παγιωμένης αντιμετώπισης των ατόμων με Αναπηρίες ως άτομα υψηλής ευαλωτότητας με διαρκώς συρρικνούμενο βαθμό συμμετοχής.

Επιπλέον το προτεινόμενο σχέδιο νόμου επιχειρεί να αποτελέσει μέσο κατάρριψης αναχρονιστικών στερεοτύπων που αντιλαμβάνονται ως ολοκληρωμένο άνθρωπο μόνο τον (κυριολεκτικά και μεταφορικά) «όρθιο» άνθρωπο, που θέτουν κάθε μορφής αναπηρία εκτός του φάσματος της κανονικότητας, που καθιστούν άνευ ετέρου περιθωριακά τα ζητήματα του αναπηρικού κινήματος και που καταφάσκουν σοβαρούς αποκλεισμούς των ατόμων με αναπηρία σε όλο το φάσμα των δικαιωμάτων τους.

Σε κάθε περίπτωση το προτεινόμενο σχέδιο νόμου επιχειρεί να αποτελέσει όπλο στη μάχη κατά του θεσμικού ρατσισμού, υπό τη σκιά του οποίου δημιουργούνται και παγιώνονται σοβαρές διακρίσεις στις δομές της κοινωνίας, καθώς ο περιορισμός των δικαιωμάτων και των επιλογών συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων που παρεκκλίνουν με οποιονδήποτε τρόπο από τα κυρίαρχα κανονιστικά πρότυπα (εν προκειμένω αυτά της σωματικής, αισθητηριακής, ψυχικής αρτιμέλειας) τείνει να κατοχυρώνεται θεσμικά μέσα από ιδεολογίες, πρακτικές, διαδικασίες, υιοθέτηση συμπεριφορών και κανονιστικά μέτρα τα οποία θεσμοποιούνται και γίνονται ανεκτά τόσο από τη διοίκηση όσο και από την κοινωνία.

Σε αυτό το πλαίσιο και υπό τη βούληση πραγμάτωσης ουσιαστικής ισονομίας το παρόν σχέδιο νόμου ενσωματώνει νομοθετικές επιλογές προς το σκοπό της καταπολέμησης του θεσμικού ρατσισμού, της ανεμπόδιστης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρίες σε όλες τις πτυχές της ζωής και της συνολικής θωράκισης των δικαιωμάτων τους

Επί των άρθρων

Άρθρο 1

Στο πρώτο άρθρο οριοθετούνται το αντικείμενο του νόμου και ο σκοπός που αυτός υπηρετεί. Οι διατάξεις που απαρτίζουν τον παρόντα νόμο θεσπίζονται προς το σκοπό της εξειδίκευσης και υποστήριξης της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου που τη συνοδεύει, τα οποία διαθέτουν αυτοτελή ισχύ, καθώς εντάχθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη το έτος 2012 διά της κύρωσής τους με το νόμο 4074 (Α'88). Περαιτέρω το πλέγμα ρυθμίσεων που διαρθρώνεται με τον παρόντα νόμο υπηρετεί το δεδηλωμένο σκοπό της Σύμβασης, ήτοι την ισότιμη απόλαυση των δικαιωμάτων από όλους, το περιεχόμενο των Συνταγματικών επιταγών της παραγράφου 1 του άρθρου 4, το οποίο κατοχυρώνει την ισότητα όλων των Ελλήνων πολιτών ενώπιον του νόμου καθώς και της παραγράφου 6 του άρθρου 21, που προβλέπει μεταξύ άλλων ότι τα Άτομα με Αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν τη συμμετοχή τους στην κοινωνική οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

Άρθρο 2

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου αναπτύσσεται ο ορισμός του φαινομένου της αναπηρίας, σε συμφωνία με το προοίμιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και με το άρθρο 1 αυτής. Ο δυναμικός χαρακτήρας που αποδίδεται στην αναπηρία υπό το πρίσμα του ορισμού αυτού αντανακλά τη θεωρία του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας. Η αναπηρία δεν ορίζεται αποκλειστικά από την ύπαρξη κάποιας σωματικής, πνευματικής, ψυχικής ή αισθητηριακής διαταραχής, αλλά σχετίζεται και με τα εξωγενή εμπόδια και τους περιορισμούς που περιβάλλουν τα άτομα αυτά στερώντας τους τη δυνατότητα πλήρους και αποτελεσματικής άσκησης των δικαιωμάτων τους. Σημειώνεται, ότι στα βασικά εννοιολογικά στοιχεία της αναπηρίας περιλαμβάνονται και οι μακροχρόνιες νόσοι, καθώς και ότι η παράθεση των περιβαλλοντικών, των θεσμικών εμποδίων και των εμποδίων συμπεριφοράς, ως παράγοντες αλληλεπίδρασης, είναι ενδεικτική και όχι αποκλειστική. Τα εμπόδια έχουν ποικίλη φύση, καθώς δύνανται να είναι κοινωνικοοικονομικά, αρχιτεκτονικά, επικοινωνιακά κ.α. Συνεπώς κάθε πρόσωπο που βρίσκεται σε μια ευαίσθητη κατάσταση

δικαιούται ειδικής προστασίας που προέρχεται από το κράτος ως έκφραση της γενικότερης του υποχρέωσης να σέβεται και να εγγυάται τα ανθρωπίνια δικαιώματα.

Σημειώνεται ότι βασικές έννοιες και ορισμοί που παρατίθενται στη Διεθνή Σύμβαση, όπως «επικοινωνία», «γλώσσα», «διακρίσεις βάσει αναπηρίας», «εύλογη προσαρμογή» και «καθολικός σχεδιασμός» καθώς και γενικές αρχές που διέπουν τη Σύμβαση, όπως ο σεβασμός της εγγενούς αξιοπρέπειας και της ατομικής αυτονομίας, η αρχή της μη διάκρισης, η ισότητα ευκαιριών, η ισότητα των φύλων, η προσβασιμότητα και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών, καταλαμβάνουν και τον παρόντα νόμο.

Άρθρο 3

Στο άρθρο 3 καθιερώνονται γενικές υποχρεώσεις, στις οποίες εμπίπτει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο του Δημοσίου, του ευρύτερου δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα κατά τις δραστηριότητες ή συναλλαγές του με Άτομα με Αναπηρίες και επεξηγούνται οι επιμέρους όψεις των υποχρεώσεων αυτών.

Η γενική υποχρέωση διευκόλυνσης της ισότιμης άσκησης των δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες αναλύεται με διττό όψη: ως θετικό περιεχόμενο αφορά σε υποχρέωση λήψης κάθε πρόσφορου μέτρου, ήτοι μέτρων ικανών και κατάλληλων να οδηγήσουν στην πραγματοποίηση ή σε κάθε περίπτωση στην προώθηση του προβλεπόμενου από το νόμο σκοπού (τη διευκόλυνση ισότιμης άσκησης δικαιωμάτων). Ως αποθετικό περιεχόμενο, αναλύεται σε υποχρέωση αποχής από ενέργειες ή πρακτικές, οι οποίες θίγουν την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων τους από τα άτομα αυτά. Υπό το πλαίσιο αυτό απαριθμούνται ενδεικτικές περιπτώσεις υλοποίησης της υποχρέωσης αυτής, όπως η αφαίρεση παντός είδους υφιστάμενων εμποδίων, η τήρηση των αρχών του καθολικού σχεδιασμού, η παροχή εύλογων προσαρμογών, η αποχή από πρακτικές, συνήθειες και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις καθώς και η προαγωγή θετικών μέτρων.

Περαιτέρω ο νόμος εισάγει την υποχρέωση να διασφαλίζεται βασική πληροφόρηση μέσω μορφών και μέσων επικοινωνίας κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 2 και 21 της Σύμβασης, το πλήθος και το είδος των οποίων, καθώς και οι υπόχρεοι φορείς, ορίζονται με κοινή απόφαση των συναρμόδιων Υπουργών για το Δημόσιο, τον ευρύτερο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Η εν λόγω απόφαση εκδίδεται κατόπιν συνεργασίας με τον αρμόσιο Υπουργό Επικρατείας του άρθρου 11 του παρόντος νόμου και μετά από ευρεία διαβούλευση.

Άρθρο 4

Στο παρόν άρθρο ορίζονται οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα διοικητικά όργανα και αρχές από το δεδηλωμένο στο άρθρο 1 σκοπό του νόμου, την ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στις δημόσιες πολιτικές. Με τα θεσπιζόμενα μέτρα επιχειρείται η άρση σε θεσμικό επίπεδο των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν τα Άτομα με Αναπηρίες και συνακόλουθα η απομάκρυνση εμποδίων για την πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία, ενώ αντιμετωπίζεται και το κρίσιμο ζήτημα του θεσμικού ρατσισμού.

Άρθρο 5

Με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου θεσπίζεται η υποχρέωση εκ μέρους των διοικητικών οργάνων και αρχών για την τήρηση των αρχών του καθολικού σχεδιασμού, που στοχεύουν στην a priori διασφάλιση της προσβασιμότητας για όλους. Πράγματι, παρότι ο καθολικός σχεδιασμός φαίνεται κατ' αρχήν να διευκολύνει κυρίως τα άτομα με Αναπηρίες, καθώς λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες τους, τελικώς αποβαίνει προς όφελος όλων (πληθυσμός τρίτης ηλικίας, άτομα με μαθησιακές δυσκολίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μη φυσικοί ομιλητές της γλώσσας κ.α.). Η εφαρμογή των αρχών του καθολικού σχεδιασμού ελαχιστοποιεί τη χρήση υποστηρικτικών τεχνολογιών (παρεμβάσεων που πραγματοποιούνται μετά τον εντοπισμό προβλημάτων) και καταλήγει στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον ευρύτερο δυνατό αριθμό χρηστών, εξαλείφοντας την ανάγκη για πραγματοποίηση σε δεύτερο χρόνο, όταν προκύψει κάποια ανάγκη, κοστοβόρων τροποποιήσεων ή εξειδικευμένου - εξατομικευμένου σχεδιασμού.

Ο καθολικός σχεδιασμός δεν πρέπει να νοείται ως λογική προώθησης μιας εκ των προτέρων ενιαίας λύση για όλους ("one size fits all") αλλά ως μια ανθρωποκεντρική σχεδιαστική προσέγγιση για την παροχή προϊόντων που μπορούν να αντιμετωπίσουν το φάσμα των ανθρώπινων αναγκών και ικανοτήτων.

Ως εκ τούτου ευνοεί την προσβασιμότητα και τη χρηστικότητα και έχει ως στόχο να επιτρέψει την ισότιμη πρόσβαση και την ενεργό συμμετοχή δυνητικά σε όλους τους πολίτες, καθώς καλείται να ικανοποιήσει τις ιδιαίτερες απαιτήσεις των χρηστών σε διάφορα πλαίσια της χρήσης.

Η εφαρμογή του καθολικού σχεδιασμού διέπεται από αρχές όπως: α) Δίκαιη χρήση: ο σχεδιασμός είναι χρήσιμος και προωθήσιμος σε άτομα με ποικίλες ικανότητες, β) Ευελιξία στη χρήση: ο σχεδιασμός εξυπηρετεί ένα ευρύ φάσμα ατομικών προτιμήσεων και ικανοτήτων γ) Σαφής και εύληπτη χρήση: η χρήση του σχεδιασμού είναι εύκολο να κατανοηθεί ανεξάρτητα από την εμπειρία, τις γνώσεις, τις γλωσσικές ικανότητες ή το επίπεδο συγκέντρωσης του χρήστη, δ) αποτελεσματική μεταφορά των πληροφοριών: ο σχεδιασμός επικοινωνεί επαρκώς τις απαραίτητες πληροφορίες στο χρήστη ανεξάρτητα από τις περιβαλλοντικές συνθήκες ή τις αισθητηριακές ικανότητες του χρήστη ε) Ανοχή στα λάθη: ο σχεδιασμός ελαχιστοποιεί τους κινδύνους και τις δυσμενείς συνέπειες ενεργειών που γίνονται κατά λάθος στ) Ελαχιστοποίηση της σωματικής προσπάθειας: ο σχεδιασμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά και ξεκούραστα με ελάχιστο κόπο ζ) Μεγέθη και χώροι που διευκολύνουν: παρέχονται το κατάλληλο μέγεθος και ο χώρος για την προσέγγιση, το χειρισμό και τη χρήση, ανεξάρτητα από τις σωματικές διαστάσεις, τη στάση του σώματος ή την κινητικότητα του χρήστη.

Δέον να σημειωθεί ότι η εφαρμογή των αρχών του καθολικού σχεδιασμού δεν εξαλείφει την ανάγκη για διευκολύνσεις (εύλογες προσαρμογές), αλλά την ελαχιστοποιεί.

Η έννοια της εύλογης προσαρμογής που προβλέπεται στην παράγραφο 2 αναπτύχθηκε λόγω των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στο δομημένο περιβάλλον και αποτελεί συνέπεια της αδυναμίας της κοινωνίας να λάβει υπόψη της τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και όχι των λειτουργικών περιορισμών που αυτή θέτει (π.χ. η παρεμπόδιση ατόμου από το να προσέλθει στην εργασία του, θεμελιώνεται στο ότι ο χώρος δεν είναι προσβάσιμος και όχι λόγω της αναπηρίας του καθ' εαυτήν). Γιαυτό και τα μέτρα εύλογων προσαρμογών που σκοπό έχουν την αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων με αναπηρία αποτελούν συνέπεια και όχι συστατικό στοιχείο της έννοιας της αναπηρίας.

Τα μέτρα εύλογων προσαρμογών που λαμβάνονται στο πλαίσιο πολιτικής υπέρ των ατόμων με Αναπηρίες παρουσιάζουν ανοικτό – μη αποκλειστικό χαρακτήρα, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κάθε περίπτωσης, τηρουμένων των λοιπών όρων, ήτοι να μη συνεπάγονται δυσανάλογο κόστος

Άρθρο 6

Η Σύμβαση ήδη από το προοίμιό της αναγνωρίζει τη σημασία της προσβασιμότητας στο περιβάλλον, ως υψίστης σημασίας παράγοντα για την πλήρη απόλαυση εκ μέρους των Ατόμων με Αναπηρίες όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

Η προσβασιμότητα είναι το χαρακτηριστικό του φυσικού, δομημένου και εικονικού περιβάλλοντος που επιτρέπει τη χρήση των διατιθέμενων υποδομών, υπηρεσιών, αγαθών και πληροφοριών με συνακόλουθη την αυτόνομη διακίνηση και ενεργό συμμετοχή από όλους.

Η προσβασιμότητα είναι αδιαμφισβήτητα μια προϋπόθεση για την ανεξαρτησία των ατόμων με αναπηρία, την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών σε όλους τους τομείς της ζωής τους και το κλειδί για την απόλαυση των υπόλοιπων δικαιωμάτων. Η έλλειψη πρόσβασης αποκλείει τα άτομα με αναπηρίες από την απόλαυση μιας ομάδας δικαιωμάτων, περιορίζοντας τους μόνο στα βασικά και αυτονόητα δικαιώματα της ανθρώπινης ύπαρξης και ζωής χωρίς να τους δίνεται τελικά το ερέθισμα να αναπτυχθούν φυσιολογικά ως μέλη του κοινωνικού συνόλου.

Με στόχο την ισότιμη πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον στο παρόν άρθρο προβλέπεται η υποχρέωση των αρχών και των διοικητικών οργάνων στη λήψη των κατάλληλων μέτρων. Ορίζεται συγκεκριμένα ότι υποχρεούνται, να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, τόσο σε συνήθεις συνθήκες όσο και σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης καθώς και στο ηλεκτρονικό περιβάλλον, ιδίως στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, πληροφορίες και υπηρεσίες, περιλαμβανομένων των μέσων ενημέρωσης και των υπηρεσιών διαδικτύου

Άρθρο 7

Το παρόν άρθρο προβλέπει την τροποποίηση διατάξεων που αφορούν στην επικοινωνία με τις διοικητικές αρχές και ρυθμίζει τη συμβατότητα της ελληνικής νομοθεσίας με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 21 της Σύμβασης για την πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Με το παρόν άρθρο κατοχυρώνεται ρητά η γενική υποχρέωση της δημόσιας διοίκησης να επικοινωνεί με τρόπους προσβάσιμους στα άτομα με αναπηρία. Ενδεικτικά θεσπίζεται η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και η κοινοποίηση διοικητικών πράξεων στα Άτομα με Αναπηρίες σε προσβάσιμες μορφές καθώς και η διασφάλιση της ακρόασης αυτών με πρόσφορους τρόπους.

Περαιτέρω αναγνωρίζεται η ελληνική νοηματική ως επίσημη γλώσσα των κωφών και των βαρήκων πολιτών, ενώ η ελληνική γραφή Braille αναγνωρίζεται ως μορφή επικοινωνίας των τυφλών πολιτών. Και για τις δύο ως άνω περιπτώσεις η ελληνική πολιτεία υποχρεούται

να λάβει μέτρα προώθησης καθώς και να μεριμνήσει για την κάλυψη των αναγκών επικοινωνίας των κατηγοριών ατόμων που οι διατάξεις αυτές αφορούν.

Άρθρο 8

Στο πλαίσιο των διατάξεων της Σύμβασης για την προώθηση άμεσων, αποτελεσματικών και κατάλληλων μέτρων ενημέρωσης, προωθείται γενική υποχρέωση των διοικητικών οργάνων και αρχών για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις αρχές και τις εφαρμογές του καθολικού σχεδιασμού και εν γένει για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Το πεδίο ρύθμισης των αποδεκτών περιλαμβάνει το προσωπικό της Δημόσιας Διοίκησης, τους συναλλασσομένους με το προσωπικό αυτό αλλά και ευρύτερα τους αποδέκτες των διοικητικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η ρύθμιση αναμένεται να συντελέσει στην εμπέδωση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, στην αναγνώριση των ικανοτήτων των Ατόμων με Αναπηρίες και στην αύξηση του βαθμού συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία που ρυθμίζει δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

Στο ίδιο πλαίσιο εισάγεται ρύθμιση για συμπερίληψη στα προγράμματα σπουδών των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ και στα εκπαιδευτικά προγράμματα των παραγωγικών σχολών του δημοσίου (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Εθνική Σχολή Δικαστών, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας) εκπαιδευτικών ενοτήτων που αφορούν περιεχόμενο της Διεθνούς Σύμβασης, ανάπτυξη των δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες και αποσκοπούν στην προαγωγή του σεβασμού των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους.

Άρθρο 9

Κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 21 της Σύμβασης το οποίο αναφέρεται στην ενθάρρυνση των μέσων μαζικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων και των παρόχων πληροφοριών μέσω του Διαδικτύου, να καταστήσουν τις υπηρεσίες τους προσιτές στα άτομα με αναπηρίες, το παρόν άρθρο εισάγει την προώθηση της εμπέδωσης και του σεβασμού της αρχής της μη διάκρισης μέσω της μέριμνας για την προβολή μιας ισότιμης και απαλλαγμένης από στερεότυπα εικόνας των Ατόμων με Αναπηρίες. Περαιτέρω εισάγει αρμοδιότητα του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου που προωθεί εν γένει την αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας μέσα από την κατάρτιση Κωδίκων Δεοντολογίας,

Άρθρο 10

Με το παρόν άρθρο εισάγονται μεταρρυθμίσεις που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην συνολική μεταβολή και αναβάθμιση της αντιμετώπισης των Ατόμων με Αναπηρία στη χώρα μας, καθώς καθιερώνουν κρίσιμα εργαλεία για την παραγωγή πολιτικών που αφορούν τα άτομα αυτά.

Στις δύο πρώτες παραγράφους θεσπίζεται οριζόντια υποχρέωση των οργάνων που μετέχουν στην νομοπαραγωγική διαδικασία να συνεκτιμούν τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία κατά το στάδιο κατάστροφησης των νομοθετικών διατάξεων και να τελούν σε διαδικασία διαβούλευσης με τα άτομα αυτά, με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους και με άτομα ή ομάδες ατόμων που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Επίσης καθιερώνεται υποχρέωση συνεργασίας των μετεχόντων στο σχεδιασμό νομοθετικών διατάξεων με τα όργανα που συγκροτούν το μηχανισμό ελέγχου εφαρμογής της Σύμβασης, δηλαδή με το Συντονιστικό Μηχανισμό (Υπουργός Επικρατείας αρμόδιος για τη συνοχή του κυβερνητικού έργου) του άρθρου 11 και το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του άρθρου 12. Με εξίσου δεσμευτικό περιεχόμενο η δεύτερη παράγραφος προβλέπει τροποποίηση της νομοθεσίας περί καλής νομοθέτησης και προσθήκη στην έκθεση συνεπειών ρύθμισης ειδικής ενότητας που αφορά την τεκμηρίωση της συμβατότητας των προτεινόμενων ρυθμίσεων με τη Σύμβαση καθώς και των ειδικών συνεπειών για τα Άτομα με Αναπηρίες που συνεπάγονται οι εκάστοτε προτεινόμενες ρυθμίσεις.

Με την τρίτη παράγραφο θεραπεύεται η απουσία στατιστικών στοιχείων – βασικού εργαλείου χάραξης και διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών – μέσω της υποχρέωσης της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής καθώς και των υπηρεσιών και φορέων που υπάγονται στο Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα, να αναπτύσσουν, να παράγουν και να διαδίδουν επίσημες στατιστικές για τα Άτομα με Αναπηρίες.

Άρθρο 11

Προς το σκοπό της υλοποίησης των προβλέψεων της Σύμβασης για τον καθορισμό ενός συντονιστικού μηχανισμού μέσα στην Κυβέρνηση αλλά και σε εφαρμογή της απόφασης να αναληφθεί δράση στο υψηλότερο κυβερνητικό επίπεδο, οι διατάξεις του άρθρου 11 ορίζουν τον Υπουργό Επικρατείας αρμόδιο για τη συνοχή του κυβερνητικού έργου, ως αρμόδιο για την παρακολούθηση όλων των θεμάτων που αφορούν στα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

Ο Υπουργός Επικρατείας επιφορτίζεται με την κεντρική ευθύνη συντονισμού όλων των συναρμόδιων φορέων προκειμένου να διευκολύνονται οι σχετικές δράσεις σε διαφορετικούς τομείς και διαφορετικά επίπεδα κατά την χάραξη και την παρακολούθηση των δημόσιων πολιτικών για την προστασία και την προαγωγή των δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες.

Η θέση της κεντρικής συντονιστικής αρμοδιότητας υπό τη σκέπη του Υπουργού Επικρατείας εγγυάται την ανάδειξη της ατζέντας του αναπηρικού κινήματος διά της προώθησης νομοθετικών και κανονιστικών λύσεων στα κεντρικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες με Αναπηρίες, την άμεση ανταπόκριση των εκάστοτε εμπλεκόμενων φορέων αλλά και την εν ευθέτω χρόνω επεξεργασία και νομοθέτηση συστηματικού και λεπτομερούς πλέγματος διατάξεων για τη συμμόρφωση και του ιδιωτικού τομέα στις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές που θέτει η Σύμβαση επί επιμέρους ζητημάτων.

Άρθρο 12

Σε εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 33 της Σύμβασης που προβλέπει κατά περιεχόμενο την εθνική εφαρμογή και παρακολούθηση της Σύμβασης, ορίζεται ως Κεντρικό Σημείο Αναφοράς στην κυβέρνηση η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Υπογραμμίζεται, ότι με τον απευθείας εκ του νόμου ορισμό του νέου Κεντρικού Σημείου Αναφοράς, η ιδιότητα που είχε αποδοθεί επί τη βάσει Πρωθυπουργικής Απόφασης του έτους 2014 (ακολουθεί αναλυτικότερη αναφορά στο άρθρο 15) στη Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, μεταφέρεται σε ανώτερο διοικητικό επίπεδο και ως εκ τούτου αναβαθμίζεται οργανωτικά αλλά και ενδύεται συγκεκριμένες αρμοδιότητες, άρα αποκτά σαφέστερο περιεχόμενο. Το νέο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς είναι αρμόδιο για το χειρισμό ζητημάτων που αφορούν την εφαρμογή της Σύμβασης, την ισότιμη μεταχείριση των Ατόμων με Αναπηρίες και την προαγωγή των δικαιωμάτων τους. Ως οργανωτική μονάδα που ασχολείται με την τήρηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει αρμοδιότητα τόσο σε κεντρικό, όσο και σε περιφερειακό – τοπικό επίπεδο για την υποδοχή ζητημάτων που άπτονται της εφαρμογής της Σύμβασης και για το λόγο αυτό τελεί σε συνεργασία με το Πλαίσιο Προαγωγής του άρθρου 14, το οποίο φέρει την αρμοδιότητα διερεύνησης αναφορών και έχει διαμεσολαβητικό ρόλο για την επίλυση προβλημάτων. Επίσης συγκεντρώνει προτάσεις

από τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς του άρθρου 13 σχετικές με τη χάραξη και υλοποίηση δημόσιων πολιτικών σε θέματα δικαιωμάτων Ατόμων με Αναπηρία αλλά και από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο στα πλαίσια δημόσιας διαβούλευσης, ενώ δύναται να παρέχει και κατευθύνσεις και ενημέρωση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέλος καθίσταται σαφές ότι η επιλογή της Γενικής Γραμματείας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για το ρόλο του Κεντρικού Σημείου Αναφοράς στην Κυβέρνηση φέρει την υψηλή συμβολική αξία της εμπέδωσης των Αναπηριών, ως έκφανση της ανθρώπινης ποικιλομορφίας και άρα ως πεδίο ισότιμης μεταχείρισης, αξιοπρεπούς αντιμετώπισης και σεβασμού.

Άρθρο 13

Για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας στον τομέα της παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, το παρόν άρθρο προβλέπει τον καθορισμό σε όλους τους τομείς καθ' ύλην κυβερνητικής αρμοδιότητας, όπως αυτοί αποτυπώνονται στην κατανομή των Υπουργείων, ενός προσώπου σε υψηλό πολιτικό - διοικητικό επίπεδο επιφορτισμένου με την ως άνω αποστολή. Ως εκ τούτου κατόπιν Υπουργικής Απόφασης ο Γενικός ή ο Διοικητικός Γραμματέας κάθε Υπουργείου ορίζεται ως Επιμέρους Σημείο Αναφοράς και αναλαμβάνει τη γενική ευθύνη της απρόσκοπτης, συνεκτικής και συστηματικής εφαρμογής των δεδηλωμένων σκοπών της Σύμβασης στον οικείο τομέα ευθύνης του.

Η επιλογή αυτή αντανακλά την ουσιαστική πολιτική αποφασιστικότητα για την ενσωμάτωση της διάστασης της Αναπηρίας σε όλες τις δημόσιες πολιτικές, για τη διάχυση της ενημέρωσης αλλά και την αύξηση ευαισθητοποίησης του κόσμου της Δημόσιας Διοίκησης για τα προβλήματα, την ανισότητα και τον αποκλεισμό που αντιμετωπίζουν τα άτομα με Αναπηρίες, μέσω της διοικητικής ενασχόλησης με τα ζητήματα αυτά.

Περαιτέρω μέσω της αποκρυστάλλωσης της αρμοδιότητας και της ανάθεσής της κατά τρόπο ενιαίο σε όλα τα Υπουργεία και σε πρόσωπα ομότιμα, διασφαλίζονται προϋποθέσεις παραγωγικής συνεργασίας τόσο οριζόντια, μεταξύ συναρμοδίων Γραμματέων κατά την ανάληψη κοινών δράσεων, όσο και κάθετα, τόσο με την πολιτική ηγεσία όσο και με το διοικητικό προσωπικό.

Τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς αναλαμβάνουν την παρακολούθηση υλοποίησης των δημόσιων πολιτικών στα οικεία Υπουργεία και τους εποπτευόμενους φορείς, τη διενέργεια

δημόσιας διαβούλευσης για τα θέματα ανάπτυξης και εφαρμογής της επιμέρους νομοθεσίας και την προώθηση στο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του άρθρου 12 προτάσεων προς το σκοπό προώθησης του περιεχομένου της Σύμβασης.

Άρθρο 14

Κατ' εφαρμογή του περιεχομένου της παραγράφου 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο προβλέπει τη θέσπιση εθνικού πλαισίου για την προώθηση, την προστασία και την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης, ορίζεται ο Συνήγορος του Πολίτη ως ο ανεξάρτητος φορέας που διαθέτει τα εχέγγυα για την ανάθεση της αποστολής αυτής.

Θεματοφύλακας των δικαιωμάτων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, με ιδιαίτερη έμφαση στην παρακολούθηση και αντιμετώπιση της παραβίασης δικαιωμάτων και στην εφαρμογή της διαδικασίας διαμεσολάβησης για την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως (μεταξύ άλλων) αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης στον ιδιωτικό, δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.4443/2016, ο Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί τη συνταγματικά κατοχυρωμένη Ανεξάρτητη Αρχή, που αναλαμβάνει την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της Σύμβασης. Ως επιμέρους εκφάνσεις της αποστολής αυτής προβλέπονται ενδεικτικά διαδικασίες έκφρασης γνώμης ως προς τη συμβατότητα της νομοθεσίας, και των προωθούμενων πολιτικών με το περιεχόμενο της Σύμβασης, εκπόνησης μελετών και ερευνών σχετικά με το βαθμό εφαρμογής του περιεχομένου της Σύμβασης, σύνταξη εκθέσεως σχετικά με τη συντελούμενη πρόοδο και και πραγματοποίηση δράσεων ευαισθητοποίησης για την αύξηση της ενημέρωσης σε όλη την κοινωνία σχετικά με τα δικαιώματα και τις ικανότητες των Ατόμων με Αναπηρίες

Άρθρο 15

Προβλέπεται μεταβατικό χρονικό διάστημα διάρκειας τεσσάρων μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, όπως αυτή ορίζεται στο ακροτελεύτιο άρθρο, για τη σύνταξη και έκδοση υπουργικών ή κοινών υπουργικών αποφάσεων, οι οποίες έχουν προβλεφθεί επί τη βάση εξουσιοδότησης των διατάξεων του παρόντος νόμου.

Άρθρο 16

Στην πρώτη παράγραφο τονίζεται ότι οι διατάξεις του νόμου δεν πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο που να περιορίζει την υφιστάμενη προστασία που παρέχεται στα Άτομα με Αναπηρίες και συνακόλουθα ότι δε θίγονται - και άρα εξακολουθούν να ισχύουν - τυχόν υπάρχουσες ευνοϊκότερες διατάξεις σχετικές με τα θέματα που ρυθμίζει ο παρών νόμος. Η διάταξη τίθεται κατ' ακολουθία αντίστοιχης πρόβλεψης που καταλαμβάνει τα άρθρα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών και θεσπίζεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 4 αυτής: «Τίποτα στην παρούσα Σύμβαση δεν θίγει οποιοσδήποτε διατάξεις είναι πιο πρόσφορες για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες και οι οποίες μπορούν να συμπεριληφθούν στο δίκαιο ενός Κράτους – Συμβαλλόμενου Μέρους ή στο διεθνές δίκαιο που ισχύει για το Κράτος αυτό.»

Με τις διατάξεις της δεύτερης παραγράφου αντικαθίσταται το άρθρο δεύτερο του ν.4074/2012 προκειμένου να προσαρμοστεί και κατά περιεχόμενο με το επικαιροποιημένο νομοθετικό πλαίσιο που έχει θεσπιστεί. Συγκεκριμένα, η εξαίρεση από το προστατευτικό περιεχόμενο της παραγράφου 1 του άρθρου 27 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών που αφορά την εργασία και την απασχόληση, περιορίζεται μόνο στις ένοπλες δυνάμεις, θεμελιώνεται μεταξύ άλλων στη βάση αναπηρίας αλλά και χρόνιας πάθησης σχετικής με την Υπηρεσία και καταλαμβάνεται πλέον από τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του ν.4443/2016, ο οποίος έχει τεθεί στη θέση του εν συνόλω καταργηθέντος ν.3304/2005

Με την τρίτη παράγραφο καταργείται το άρθρο τρίτο του ν.4074/2012. Τα θέματα που επιχειρούσε να ρυθμίσει το άρθρο αυτό, ρυθμίζονται εκ νέου με τρόπο ορθό και άμεσο, (χωρίς καταφυγή σε εξουσιοδότηση) από τις διατάξεις των άρθρων 11, 12 και 13 του παρόντος νόμου, που ορίζουν απευθείας σημεία αναφοράς (κεντρικό στην κυβέρνηση και επιμέρους ανά τομέα αρμοδιότητας) καθώς και συντονιστικό μηχανισμό. Στην επιλογή αυτή συνέτεινε η από 9-10-2014 ομόφωνη απόφαση της Ολομέλειας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ε.Ε.Δ.Α.) «Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες: Προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή της» στην οποία emphaticά σημειώνεται η ελλιπής συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η Σύμβαση και απευθύνονται συστάσεις προς την Πολιτεία για τη θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων. Συγκεκριμένα στα σημεία 3. 4. 5. και 6. της εν λόγω απόφασης αναφέρονται τα ακόλουθα: «Το άρθρο Τρίτο του κυρωτικού Νόμου προβλέπει τα εξής: «με απόφαση του Πρωθυπουργού ορίζεται στην κυβέρνηση, σύμφωνα με το άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες, σημείο αναφοράς για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης και συντονιστικός μηχανισμός για τη διευκόλυνση των σχετικών με αυτή δράσεων». Η διάταξη αυτή αποτελεί ελλιπή

συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που ανέλαβε το ελληνικό κράτος με την επικύρωση της Σύμβασης, αφού παρέχει εξουσιοδότηση για την εφαρμογή της παραγράφου 1 μόνο του άρθρου 33 της Σύμβασης και όχι των λοιπών παραγράφων του άρθρου αυτού. Βάσει της εξουσιοδοτικής αυτής διάταξης, εκδόθηκε η υπ' αρ. Υ 426/20.02.2014 απόφαση του Πρωθυπουργού «Ορισμός σημείου αναφοράς για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (Ν.4074/2012, ΦΕΚ Α'88) και συντονιστικού μηχανισμού για τη διευκόλυνση των σχετικών με αυτή δράσεων» (ΦΕΚ Β'523/28/02/2014). Με το άρθρο Μόνο της απόφασης αυτής ορίζεται ως σημείο αναφοράς για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης και ως συντονιστικός μηχανισμός για τη διευκόλυνση των σχετικών με αυτή δράσεων, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και ειδικότερα η Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων της Γενικής Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης αυτού του Υπουργείου. Επίσης η απόφαση αντιγράφει κατά λέξη την παράγραφο 3 του άρθρου 33 της Σύμβασης. Έτσι, λόγω της ελλιπούς νομοθετικής εξουσιοδότησης, δεν έχουν συσταθεί ανεξάρτητοι μηχανισμοί που θα προάγουν, θα προστατεύουν και θα παρακολουθούν την εφαρμογή της Σύμβασης, όπως απαιτεί η παράγραφος 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης. Μπορεί να συσταθεί και ένας μόνο τέτοιος μηχανισμός ή να ανατεθεί αυτό το έργο σε υφιστάμενο ανεξάρτητο φορέα, αρκεί να είναι ανεξάρτητος και να έχει τα αναγκαία μέσα (επαρκές εξειδικευμένο προσωπικό και επαρκή χρηματοδότηση) για την εκτέλεση του έργου αυτού. Η παράλειψη αυτή αποτελεί σοβαρή παράβαση της Σύμβασης, καθώς περιορίζει σημαντικά την αποτελεσματικότητά της. Για τον σκοπό αυτό χρειάζεται ειδική, συμπληρωματική νομοθετική εξουσιοδότηση. Εξάλλου, η κατά λέξη αντιγραφή της παραγράφου 3 του άρθρου 33 της Σύμβασης στην προαναφερόμενη απόφαση του Πρωθυπουργού δεν έχει κανένα νόημα. Χρειάζεται ειδική συμπληρωματική νομοθετική εξουσιοδότηση για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων που να παρέχουν στην κοινωνία των πολιτών και ιδιαίτερα στα άτομα με αναπηρίες και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους, τη δυνατότητα να εμπλέκονται και να μετέχουν πλήρως στη διαδικασία παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύμβασης.»

Με την τέταρτη παράγραφο τίθεται χρονικό πλαίσιο για την έκδοση του προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στο άρθρο 24 του ν.4443/2016 με σκοπό την επέκταση σε νέους τομείς (πέραν αυτών της εργασίας και απασχόλησης) της παρεχόμενης προστασίας απέναντι σε πλήθος διακρίσεων μεταξύ των οποίων και οι αναπηρίες – χρόνιες παθήσεις. Καθώς για την έκδοση του εν λόγω διατάγματος απαιτείται η σύμπραξη υπηρεσιών που ανήκουν σε διαφορετικά Υπουργεία, ο συντονισμός ανατίθεται στον Υπουργό Επικρατείας

του άρθρου 11 προκειμένου η όλη διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης και της ευρείας διαδικασίας διαβούλευσης, να ολοκληρωθεί εντός του χρονικού διαστήματος των δώδεκα μηνών που έχει τεθεί ως απώτατο όριο.

Με την πέμπτη παράγραφο ρυθμίζεται η περίπτωση κατά την οποία γενικές ή ειδικές διατάξεις είναι αντίθετες ή ρυθμίζουν διαφορετικά – επί τα χείρω – σε σχέση με το περιεχόμενο των θεμάτων που ρυθμίζει ο παρών νόμος.

Άρθρο 17

Ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου που συμπίπτει με τη δημοσίευση αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.